

Szakdolgozat

Vén Bíborka
Gyógypedagógia szak

Kaposvár
2023

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KAPOSVÁRI CAMPUS
NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET
GYÓGYPEDAGÓGIA SZAK

Mentorálás a hátrányos helyzetűek körében

Belső konzulens: Dr. Gombos Péter

főigazgató-helyettes

Készítette: Vén Bíborka

B2J31H

Nappali tagozat

Tartalom

Bevezetés.....	4
Mentorálás a hátrányos helyzetűek körében.....	5
A hátrányos helyzet.....	5
A mentor.....	8
A mentorálás típusai.....	9
A mentor kompetenciái.....	10
A mentorálás hatásai.....	12
A mentor lehetséges feladatai	14
Deszegregáció.....	15
A mentorálás mint deszegregációs módszer.....	16
Pedagógusok és diákok véleménye a deszegregációs folyamatról és a mentorprogramról	17
A Tanítsunk Magyarorszáért! program.....	19
Mentorhallgató-képzés	20
A mentorálás megkezdése	22
A mentorálás	23
Mentorokkal készített interjúk és saját tapasztalatok a Tanítsunk Magyarorszáért programmal kapcsolatban	24
Összegzés	28
Irodalomjegyzék.....	29
Internetes források.....	30
Mellékletek.....	31

Bevezetés

Szakdolgozati munkám témája a mentorálás a hátrányos helyzetűek körében. A szakirodalmi áttekintés során először a hátrányos helyzetet, mint fogalmat tisztázom, kitérve a jogi háttérre és a hátrányos helyzet pedagógiájának fejlődésére, változására, valamint a prevenciós és korrekciós lehetőségekre. Ezután bemutatom a kategóriákat, az ezen társadalmi réteget érintő problémákat, nehézségeket, valamint a hátrányos helyzet adta örökségek jelentőségét.

Ezután a mentor, mint személy kerül fókuszba, majd a mentorálás típusairól, a mentor kompetenciáiról, a lehetséges feladatairól, valamint a mentorálás hatásairól is átfogó képet igyekszem nyújtani az elméleti részben.

Dolgozatomban mielőtt rátérnék a Tanítsunk Magyarorszáért! program átfogó bemutatására, még egy rövidebb kitekintés során a deszegregáció fogalmával is foglalkozom, ezen belül azzal, hogy hogyan tudnak megfelelően illeszkedni a mentorprogramok a deszegregációs folyamatokba, valamint a pedagógusok és a diákok véleményét foglaltam össze a témával kapcsolatban.

Dolgozatom utolsó részében pedig a Tanítsunk Magyarorszáért! mentorprogramot mutatom be, melyben én is részt vettem, így személyes tapasztalatokkal, valamint más mentorokkal készített interjúk elkészítésével igyekszem visszaadni, nemcsak magához a mentorsághoz vezető út állomásait és a program alappilléreit, hanem a program valódi hasznát, nehézségeit, pozitívumait és negatívumait egyaránt.

Mentorálás a hátrányos helyzetűek körében

A hátrányos helyzet

A hátrányos helyzet viszonyfogalomként határozható meg, melynek alapját egy bizonyos cél elérésének akadályozottsága adja, azonban a fogalom rétegzettségét nagyban befolyásolhatja maga a cél mibenléte, a viszonylagosság, az erőforrások, az erkölcs, az adott társadalom felépítése, az egyén motivációi és igényei, a depriváció mértéke vagy akár a szociális jelenségek (Gidáné, 2006). Nagy általánosságban a hátrányos helyzetet többnyire az alacsony életszínvonnal hozzák összefüggésbe, kiélezve az anyagi helyzetre vagy az erőforrások korlátozottabb elérhetőségére. Az azonban teljes mértékben nem számszerűsíthető és bekegategorizálható, hogy miből és mekkora mértékben kell valakinek hiányt szenvednie ahhoz, hogy hátrányos helyzetűnek minősíthessük (Gidáné, 2006). Ez adódhat a hátrányos helyzet okainak mennyiségéből, valamint, hogy az okok többnyire fedik egymást, nem önmagukban vannak jelen egy adott társadalmi réteg életében. Ilyen kategóriák például a természeti és egészségügyi, illetve társadalmi és kulturális okok, az emberi környezethez való viszony szerinti okok vagy az érintettek köre szerinti okok. Ezek láncolataként tud kialakulni a halmozottan hátrányos helyzet.

„A leszakadó, hátrányos helyzetű társadalmi rétegekhez ma elsősorban a következők sorolhatók: akik nem fejezik be az általános iskolát, akik az általános iskola befejezése után nem tanulnak tovább vagy továbbtanulnak ugyan, de a középfokú oktatásból kihullnak, akik magas munkanélküliséggel sújtott válságövezetekben laknak, a cigány fiatalok, a nevelőintézetek növendékei és a magatartászavarral küzdő, kábítószerfüggő, kriminalizálódó fiatalok. Azokról a fiatalokról van szó tehát, akik különböző okok miatt nem tudnak a többiekkel együtt haladni, és akiket ezért az iskolai kudarc, a lemorzsolódás és mindezek nyomán a társadalmi beilleszkedésre való képtelenség fenyeget.” (Halász–Lannert, 1998: 301.)

A hátrányos helyzet definíciójának pontos meghatározásához a jogi hátteret is érdemes figyelembe venni, hiszen egészen jelentős változásokon ment át az

évek során a hátrányos helyzetűek besorolása jogi aspektusból is, csakúgy, mint társadalmi megítélés és kezelés szempontjából.

A közoktatásról szóló 1993. évi törvény, valamint az ezt felváltó 2013. szeptember 1-jén érvénybe lépő törvényi szabályozást tekinthetjük alapnak, hiszen a köznevelési törvény 2012. szeptemberi hatályba lépésével nem alakult ki új kategória vagy új definíció a hátrányos helyzetet illetően, attól függetlenül, hogy a törvény megalkotásának szándéka kezdetben erősen érintette volna a témát (A nemzeti köznevelésről szóló 2013. évi CXXXVII. törvény).

Jelentős különbségnek bizonyult a két törvény közt az, hogy az oktatási szféra a szociális szektorra helyezte át a hátrányos helyzet kategorizálását. Ennek célja, hogy egyenértékűen lehatárolható legyen mindkét ágazat számára, hogy kiket is helyezhetünk a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetűek csoportjába. Ez azért is fontos, mert ezen a szinten felismerték, hogy az iskolai teljesítmények, képességek, készségek terén érzékelhető hátrányosságok sok esetben a gyermek nem megfelelő szociális, családi háttéréből fakadhatnak. Különbségként sorolható fel még, hogy míg eddig a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet megállapítása jegyzői jogkör volt, a módosítások után mindez a gyámhatóság hatáskörébe lett sorolva. Amely változást pedig még kiemelendő, hogy a hátrányos helyzet kategóriájába kerüléshez az új törvény alapján nem elegendő kizárólag a gyermek szüleinek/családjának alacsony jövedelme, hanem szükséges még legalább egy hátránynövelő jellemző, mely lehet a szülők alacsony iskolai végzettsége, tartós munkanélkülisége vagy a nem megfelelő lakáskörülmények. Az utóbbi változtatással a kategóriák bővítése volt a cél, azonban a sok gyakorlati probléma felvetődése mellett tulajdonképpen szűkítették a bekerülés lehetőségét a gyermekek számára (Varga Aranka, 2013).

A hátrányos helyzet pedagógiai megközelítését illetően fontos kiemelni, hogy mind a prevenciónál, mind a már a fennálló helyzetek kezelésében interdiszciplinárisan és komplexen szükséges szemlélni a témát, és be kell vonni a folyamatokba olyan hatékonyan segíteni tudó, akár nevelési-oktatási szférán kívül eső partnereket, mint pszichológus, szociológus, orvos vagy akár védőnő. „A hátrányos helyzet pedagógiája tehát alapvetően fejlesztő »beavatkozás«-ra vállalkozik, preventív fel/megoldó kezelést lát el, míg a »krónikus«, korrekcióra

szoruló problémák megoldását a társadalomtudományok különböző szakértőire bízta.” (Várnagy–Várnagy, 2000: 10.) A pedagógusnak tehát a korrekció a célja, melyet a kudarcélmények csökkentésével és a sikerélmények erősítésével tud a legspecifikusabban elérni.

A pedagógia kapcsán gyakran a beilleszkedési zavar mértékétől, intenzitásától függően határozhatjuk meg a hátrányos helyzet kategóriáit. Ennek kapcsán elkülöníthetők inadekvát, inadaptív, disszociális és antiszociális magatartásból adódó hátrányos helyzetek. Az inadekvát viselkedési formából adódó helyzetek kialakulása sok esetben vezethető vissza deprivációra, szegénységre, a társadalom átrétegződésére, a szülők alacsony iskolázottsági szintjére vagy akár a migrációra is (Varga Aranka, 2013). Ezen a szinten erősen tud érvényesülni a pedagógiai segítség, hiszen, ha a gyermek személyiségfejlődése nem a megfelelő irányba halad képességeinek megfelelően, a pedagógus kötelessége a közös munka során figyelembe venni a gyermek egyéni képességeit, sajátosságait, valamint elősegíteni a társaihoz való felzárkózást. Az inadaptív gyermekek esetében tulajdonképpen az alkalmazkodási nehézségből adódó hátrányos helyzetről beszélhetünk, melynek oka általában a családi szocializáció zavaraiban keresendő (Mogyorósi Zsolt, 2009). Ebben az esetben nem feltétlenül elegendő a szokványos, iskolai nevelő-oktató folyamatban alkalmazható módszerek használata, hanem érdemes bevonni a családpedagógia ágazatát is. A disszociális körülmények közt élő hátrányos helyzetű gyermek esetében olyan súlyos folyamatokról beszélhetünk, melyek során veszélybe kerülhet a gyermek személyiségfejlődése. Ebben az esetben nagyon erős a gyermekvédelmi és a jogi szféra közbenjárásának, segítségnyújtásának szükségessége, például gyermekvédelmi ellátások különböző formáiban, anyagi jellegű támogatások vagy személyes gondoskodást nyújtó támogatások biztosításával. Az antiszociális magatartásból adódó hátrányos helyzet kialakulásának okai mindig multifaktoriálisak, és kezelésük esetén a kriminálpedagógia területét érdemes alkalmazni, életkortól függően pedig a hatóságok bevonása szükséges és kötelező is (Várnagy – Várnagy, 2000)

A hátrányos helyzet „öröksége” mind társadalmi, mind oktatásügyi szempontból jelentős. „Kontrasztosan megfogalmazva a hátrányos helyzet örökségét társadalmi téren; ez a szegénység és a depriváció. Az oktatásban pedig a

lemorzsolódás, a tanulmányi kudarc és az alacsony iskolai végzettség.” (Mogyorósi, 2009: 35.) Azonban az évek során számos olyan program, lehetőség született, mely segítségével a hátrányok enyhíthetőek. Ilyenek például az óvodai fejlesztőprogramok, a különböző tehetséggondozó vagy ösztöndíjprogramok, a felzárkóztatófoglalkozások, valamint a hátrányos helyzetben lévő gyermekeket segítő mentortevékenységek, mint például a Tanítsunk Magyarorszáért program.

A mentor

A mentor a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint elsősorban atyai barát, pártfogó, nevelő jelentéssel bíró kifejezés. A fogalom egészen az ókori görögökig visszavezethető, ahol hasonló jelentéssel bírt, mint napjainkban. A mai szóhasználatban általánosabban olyan személyt jelent, aki, mint idősebb és tapasztaltabb barát, tanár vagy tanácsadó segít valakit. Munkahelyi környezetben is olyan személyt jelent, aki egy munkatársa esetében egyfajta tanácsadó szerepet tölt be, végigkíséri és segíti szakmai előremenetelét, támogatja az eligazodást munkahelyi helyzetekben, szakterületen, szerepkialakításban, pozitív példával jár elől. „A mentorálás terminust számos területen használják, ezért a személyes segítő tevékenységek általános gyűjtőfogalmának is tekinthetjük.” (Fejes–Kasik–Kinyó, 2009) Számos megfogalmazás létezik tehát a mentor, mint személy fogalmának tisztázására, hiszen nagyban függ a különböző kultúráktól és attól, hogy pontosan mit várunk el szakmai működése során az adott mentortól. Azonban, mindegyik definícióban közös elem, hogy a mentor a mentorálnál tapasztaltabb, nagyobb tudással rendelkező személy, aki a mentorált fejlődésének elősegítését szem előtt tartva nyújt segítséget, iránymutatást, erős kötődéssel jellemezhető bizalmi kapcsolat keretében.

Napjainkban egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a különböző mentorprogramok, valamint maga a mentorálás is, mivel igazán hatékony támogatási forma, mely folyamatosan fejlődő és finomodó módszertannal rendelkezik. A fiatalok mentorálása kapcsán érdemes megemlíteni a Rhodes által kialakított meghatározást is, aki szerint a mentorálás „a humán szolgáltatások

terén alkalmazott elnevezés, mely egy idősebb, tapasztalt felnőtt és egy nem rokon, fiatalabb személy kapcsolatát jelenti, mely kapcsolatban az idősebb személy folyamatos tanácsadást, útmutatást, bátorítást ad a fiatalabb számára, alkalmassága-kompetenciája és személyiségfejlődése növekedése érdekében.” (Rhodes, 2002)

A legtöbb mentorprogram alapvető célja a személyiségfejlődés segítése különböző közvetett és közvetlen módokon. Sok esetben alapvetően a szoros, pozitív kapcsolatra helyezik a hangsúlyt mentor és mentorált közt, és az ebből való épülést tekintik eredménynek. Célcsoporttól függően azonban ez az alap kiegészülhet egyéb konkrétumokkal is, mint például a fiatalabbak körében a tanulmányi eredmények pozitív befolyásolása vagy az iskolai lemorzsolódás megakadályozása, de adott esetben a fiatalkorú bűnözés vagy a már fiatalkorú fogvatartottak reintegrációját segítő módszerek is ide tartozhatnak.

A mentorprogramok általában a nagy részben hátrányos helyzetben élő, fiatalabb generációt célozzák meg, azonban érdemes említést tenni a kifejezetten tehetséges gyermekek és a felnőtt személyek mentorálásáról is, melyek nagyban különböznek egymástól. Utóbbi esetében többnyire egy specifikus probléma vagy egy adott feladat megoldásában való segítségnyújtás a cél, míg az előbbi esetében magára az orientációnak megfelelő tehetséggondozásra helyezik a hangsúlyt, ilyenek például a Matehetsz által hirdetett mentorprogramok, ahol a mentorálás mint tehetségsegítő tevékenység jelenik meg. (Szerző nélkül, 2020) Alapja, hogy képzett, szakterületükön sikeres mentorok három hónapon át dolgoznak együtt a támogatást igénylő gyermekekkel.

A mentorálás típusai

A mentorálás típusait tekintve megkülönböztethetünk informális és formális mentorálást. Az előbbi esetében a természetesség, spontaneitás áll a középpontban, míg a formális esetében több különböző alfajta sorolhatunk hozzá, mint például a tradicionális, csoport-, csapat-, kortárs vagy akár e-mentorálás (Fejes-Kasik-Kinyó, 2009). A Magyar Református Szeretetszolgálat Válaszút programja például egy digitális felzárkóztató program, tehát e-mentorálás

történik. A program lényege, hogy online mentoráláson keresztül önkéntesek segítik a diákokat a számukra nehézséget jelentő tantárgyakban. Kortárs mentorálás esetében fiatal személy mentorál fiatalt, csapatmentorálás esetén több mentor foglalkozik egy vagy több fiatallal, csoportmentorálás során pedig egy felnőtt mentorál több fiatalt. Tradicionális mentorálás esetén pedig az alapfelállítás érvényesül, azaz egy felnőtt mentor segít egy mentorált fiatalt. Ezeken kívül a mentorálás helyszíne szerint is lehet különbséget tenni a programok között, mivel van közösségi, azaz nem helyhez kötött és helyhez kötött mentorálási forma is (Fejes-Kasik-Kinyó, 2009).

A mentor kompetenciái

Azt, hogy mitől lesz valaki jó mentor, nagyon sok minden befolyásolja, hiszen szituáció-, célcsoport- és célfüggő is, valamint függ attól, milyen erőforrások állnak rendelkezésre. Azonban nagy általánosságban elmondható, hogy a mentornak jól kell tudnia kommunikálni és kapcsolatot építeni, valamint együttműködni. Fontos a támogató magatartás, azonban a mértékletesség is, hiszen a túlzott segítségadás következtében a mentorált nem tudja megtanulni önmagától megoldani az adott problémákat, nem tud saját magától fejlődni. A mentornak fel kell ismernie, hogy az adott mentoráltnak mennyi és milyen minőségű segítségre van szüksége. Mivel minden gyermek más, és mindegyiküknek másra van szüksége, így a mentornak minden esetben úgy kell kialakítania az általa szervezett programokat, foglalkozásokat, találkozókat, hogy azok megfelelőek legyenek több mentorált esetén mindegyiküknek. Kompetensnek kell lennie például adott programok szervezését illetően, valamint megfelelő tudással és tapasztalattal kell rendelkeznie ahhoz, hogy például a gyermeket tudja segíteni az iskolai feladatok területén, de akár a magánéletében is. Ezeket a tapasztalatokat pedig fontos, hogy megfelelő módon át tudja adni a mentoráltaknak, amennyiben ők is nyitottak rá. A jó mentornak empátikusnak kell lennie, és tudnia kell kezelni számos helyzetet, valamikor gyakorlatiasan, valamikor pedig inkább érzelmi támogatás szintjén. Fontos még, hogy a mentor megfelelő erkölcsi értékeket képviseljen, és ezeket közvetíteni

is tudja a mentoráltjai felé. A kreativitás és a rugalmasság is mind fontos tulajdonságait jelölik a jó mentornak, azonban maga a motiváció az, ami sok esetben meghatározó. A mentor attitűdje hatással van magára személyes kapcsolatra, kötődésre a mentoráltakkal, arra, hogy mennyi figyelmet, erőt és energiát fordít a gyermekek/fiatalok támogatására és milyen módokon teszi ezt. Ahhoz, hogy igazi segítséget tudjunk adni a gyerekeknek, olyan kapcsolatot kell kiépítenünk velük a mentorálás során, melynek alapja az együttműködés, nyitottság, egymás iránti tisztelet és a közös problémamegoldás. Ha ez működik, s ugyanakkor szabadságot adunk nekik, elfogadva az egyéni – sokszor a miénktől teljesen eltérő – ötleteiket. Jobban érzik majd saját felelősségüket. Ha megbízunk bennük, és nem erőltetjük rájuk a kész sémákat, ezáltal kreativitásra ösztönözzük őket. Egyenrangú partnerként vonjuk be őket a probléma megoldásába, ezáltal mi magunk is új alternatívákat ismerhetünk meg (Laczkó, 1999).

Minden mentornak kötelessége az önképzés, a tájékozottság, az új iránti érdeklődés (Orosz Károlyné, 1989), ezen pontok fejlesztésében, megvalósításában pedig a mentorok munkáját nagyban segítheti a szorosabb együttműködés. Megoszthatják egymással a tapasztalataikat, negatív és pozitív élményeiket, kérhetnek egymástól tanácsot, együtt ötletelhetnek. Ebben az esetben is kulcsfontosságú a bizalom és hogy a mentorok bizonyos szinten ismerjék egymást. A mentoráltak tanáraival való kapcsolattartás és együttműködés ugyanilyen fontos lehet, ha a mentorok be szeretnének kapcsolódni a mentoráltak iskolai életébe is, több információt szerezni a tanulmányi teljesítményükről, iskolai magatartásukról, valamint a pedagógusok értesíthetik a mentorokat az aktuális iskolai programokról, rendezvényekről, melyekre együtt készülhetnek és vehetnek részt a gyerekekkel. Amiért pedig még fontos a mentorok egymással való kapcsolattartása, az például a közös programok szervezése. Adott esetben több csoportot akár együtt is érdemes elvinni egy-egy programra, ha azonos az érdeklődési terület, megvalósítható így a tevékenység, és a gyermekek is szívesen töltenek együtt időt. Ilyen esetben a mentornak is könnyebb dolga lehet, hisz megoszlik például a szervezési feladatok egy része.

Ha valaki mentori pozícióba kerül, sokkal odafigyelőbb lesz saját hibáival szemben, jobban figyeli saját magát is (Kozsikné, 1998) a megfelelő példa

mutatása érdekében. Az önvizsgálódás önmagában viszont nem rossz, hiszen így ösztönözzük magunkat, hogy jobb, kreatívabb megoldásokkal álljunk elő, melyekkel még inkább segíteni tudjuk a mentoráltak előremenetelét. Ahogyan azt Kozslikné (1998) is megemlíti az egyik legfontosabb mentori képességként az empátiát, a beleérzést és a másokra való odafigyelni-tudást, hiszen a jó mentornak valóban értenie kell az emberekhez és jól kell tudnia kommunikálni.

A mentorálás hatásai

A mentorálás hatásait – bár a legtöbb esetben látványosak tudnak lenni – nehéz megfogalmazni, hogy pontosan hogyan is fejti ki pozitív hatásait. Amennyiben magát a mentor és mentorált közti kapcsolatot vesszük alapul, a mentorálás pozitív hozadéka a szociális, társas interakciók, a kognitív és intellektuális képességek, valamint az identitás fejlődésében mutatkozik meg leggyakrabban. Ezenkívül számos kutatás bizonyítja, hogy megfelelő mentorálás következtében mérséklődni tud az antiszociális magatartásformák megjelenése, valamint a tanulmányi eredmények javulása is tapasztalható lehet. A közösségi programokhoz kötődő kutatások szerint a mentori kapcsolat kedvezően befolyásolhatja többek között a tanulási énképet, az iskolai hiányzást, a lemorzsolódást, a társas kapcsolatokat az osztálytársakkal és a pedagógusokkal, valamint az iskola iránti attitűdöt (Rhodes–Grossman–Resch, 2000; Turner–Scherman, 1996).

A mentorálás időtartama és a mentor és mentorált közti érzelmi viszony minősége nagyban befolyásolhatja a mentorálás hatásait, hatékonyságát. Grossman és Rhodes felmérései alapján a hosszabb távú, azaz az egy évnél hosszabb mentorálási folyamat kedvezőbb és maradandóbb eredményekkel jár, míg a rövidebb időintervallumú mentorálással ugyan szintén pozitív, de felszíneesebb hatások tapasztalhatóak (Fejes, 2012). A kísérletekből az is kiderült azonban, hogy a három hónapnál rövidebb mentorálás kifejezetten kedvezőtlen a fiatalok számára, önértékelés és iskolai eredmények szempontjából is negatív tendencia volt tapasztalható a legtöbb ilyen esetben. Számos külső következmény befolyásoló hatása mellett az egyik legfontosabb momentum a

mentorálás sikerességének az érzelmi kapcsolat a mentor és mentorált között. A kötődés erőssége és minősége nagyban meghatározza a közös munkát és időtöltést. Azok a gyermekek, fiatalok, akik már eleve rendelkeznek hosszútávú, egészséges kötődésekkel, sokkal könnyebben képesek a mentorral is hasonló kapcsolatot létesíteni. A kölcsönös bizalom megléte pedig pozitív hatással lehet a szociális, emocionális és kognitív területeken egyaránt (Fejes-Kasik-Kinyó, 2009). A kommunikáció fejlődése és a konfliktusmegoldó stratégiák tanulása, alkalmazása, adott helyzetekre adott megfelelő válaszok, szituációk lereagálása, az önismeret fejlődése mind hatással lehet a gyermek otthoni helyzetére is, a szülő-gyermek kapcsolatokra, a gyermek testvéreivel való kapcsolatára adott esetben, de a kortársaival való kapcsolatok kialakítására is.

Bár a mentorálás alapvetően preventív hatású, olyan segítségként is értelmezhető, mely a pedagógusok munkájához járul hozzá, természetesen nem helyettesítve azt. Bár fontos célkitűzés maga a tanulmányi eredmények javulása, „a mentorhallgatók már a jelenlétükkel is felhívják a pedagógusok figyelmét a mentorált tanulók gondjaira, illetve számos esetben voltak aktív szereplői e problémák közös megoldásának, mérséklésének, s néhány esetben pedagógiai innovációk kezdeményezésével, meghonosításával támogatták az iskolai munkát.” (Fejes-Kelemen-Szűcs, 2014).

A mentorprogramok azonban nem csak a gyerekekre, hanem a hallgatókra is jelentős hatással vannak, melyeket még a nem feltétlenül pedagóguspályára készülők is kamatoztathatnak. Kiemelendő, hogy számos pedagógusi állásjelentkezésnél jelentett előnyt a programban való részvétel és a hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal való munka által szerzett tapasztalat. A mentorok jelentős fejlődést érhetnek el a konfliktusmegoldás terén, megtanulhatnak különböző korcsoportba tartozó, különböző társadalmi helyzetben lévő gyerekekkel kommunikálni, fejlődhetnek az empátikus képességeik, ezenkívül tapasztalásaik során a roma kisebbséggel kapcsolatos attitűdjük is változhat. A leendő pedagógusok pályájuk során a hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatos problémákra adekvátabb válaszokat adhatnak, valamint, amely akár az egyetemi gyakorlataik során is hasznos lehet, ki tudnak alakítani, már a mentorálás során egy hatásos és sokrétű módszertant. A mentoráltakkal

közösen töltött idő rugalmasságra, kreativitásra, kísérletezésre és önreflexivitásra ösztönözheti a hallgatókat (Fejes–Szűcs–Kelemen, 2015).

A mentor lehetséges feladatai

Az ösztöndíjas, azaz legalább nyolc órát hetente az iskolában töltő mentorhallgatók feladatai közé tartozik a rendszeres találkozás a mentorált tanulókkal, helyzetük nyomon követése, érzelmi támogatásuk, amennyiben szükséges, korrepetálás, kapcsolattartás a mentorált tanulók szüleivel, a többségi tanulókkal közös programok szervezése, szabadidős programok szervezése, pályorientációs tevékenységek, közös gondolkodás a tanulókkal, tanárokkal a felmerülő iskolai problémák megoldása érdekében, egyéni tanulói igényekre és szükségletekre épülő fejlesztés, egyéni esetkezelés, a család és az iskola közötti információáramlás segítése, mediálás, a programmal kapcsolatos adatgyűjtés, adminisztráció (Fejes–Kelemen–Szűcs, 2014).

A tanulássegítés történhet a tanítás után vagy a tanítási idő közben is, a mentor foglalkozhat kiscsoportokban is a gyerekekkel, vagy ha ideje engedi, külön-külön is, de részt vehetnek a gyerekekkel együtt a tanórákon is, kifejezetten a kiemelt gyermekeket vagy akár a pedagógust segítve. Nehézkessé teheti ezeket az alkalmakat az a tény, hogy a gyerekek leterheltek, fáradtak, így, főleg iskola után, nem feltétlenül tudnak aktívan a tanulásra koncentrálni. Ebben az esetben a mentornak kreatívnak kell lennie, és olyan megoldásokat találnia, melyekkel a gyerekek játszva tanulhatnak, fejlődhetnek.

A szabadidő hasznos eltöltésének elősegítésére és a társas kapcsolatok alakítására szolgálnak a mentor által szervezett szociális integrációt támogató tevékenységek, mint például vetélkedők szervezése, kreatív foglalkozások, akár nem mentorált gyerekek bevonásával. Ezenkívül a mentor-mentorált kapcsolat és a szabadidő hasznos eltöltését támogató tevékenységek közé tartoznak a sporttevékenységek, mozi- vagy színházlátogatások. Az iskola munkáját támogató oktatási tevékenységekhez tartoznak a gyermekek versenyekre való felkészülésben való segítése, a délutáni fejlesztő foglalkozásokon való részvétel vagy akár a pedagógusoknak való segítség a tanórákon. Az iskola munkáját

támogatják még természetesen a pályaaorientációs tevékenységek is, a gyermekek nyíltnapokra való kísérése, gyárlátogatások, szakemberek bemutatói. Ezen programokat a mentornak a diákok érdeklődési köréhez kell szabnia (Fejes–Kelemen–Szűcs, 2014).

Deszegregáció

A deszegregáció olyan társadalmi folyamat, amely a különböző társadalmi csoportok különállóságát, kirekesztését és az ezzel járó egyenlőtlenségeket kívánja csökkenteni vagy eltüntetni. Ez a folyamat általában az olyan csoportokat érinti, mint az etnikai kisebbségek, a szegényebb rétegek vagy a hátrányos helyzetűek.

Az oktatás tekintetében a szelekció már egészen korán megkezdődhet, hiszen a gyermekek családi háttere nagyban befolyásolja, milyen intézményekben, milyen környezetben, és ezekből kifolyólag, milyen minőségű oktatásban részesülnek. „Így a magasabb státuszú szülők gyermekei további előnyökhöz juthatnak, ami egyenlőtlen esélyeket eredményez a továbbtanulás, később a munkaerő-piaci lehetőségek tekintetében.” (Fejes-Szűcs, 2020) Mivel Magyarországon igen erősen érvényesül ez a fajta szelekció, így negatívan befolyásolja nem csak szegregálódott személyek életkörülményeit, hanem ezáltal a társadalom fejlődésére is hatással van.

A hazai oktatási rendszer eredményei alapján elmondható, hogy az önálló tanuláshoz szükséges készségek fejlesztése terén jelentős elmaradások tapasztalhatóak, melyek összefüggésben vannak a szegregációval. Ezen probléma megoldása számos rendszerszintű változást igényel, például a jogi és szabályozási keretek, az oktatási intézmények, a lakóhelyek, az állami szolgáltatások és az egészségügyi intézmények terén. Az oktatási rendszer az egyik olyan terület, ahol a deszegregációra vonatkozó politikai döntések és a gyakorlati megvalósítás is kulcsfontosságú, azonban a szükséges intézkedések elfogadását befolyásolhatja az oktatásban dolgozó pedagógusok véleménye is. A mentorprogramok a deszegregációs folyamatokat igyekeznek elősegíteni, mind a gyermekek, mind a pedagógusok számára, a továbbiakban tehát ezen

programok deszegregációs folyamatokba ágyazott szerepét és hatékonyságát mutatom be, valamint kitérek a pedagógusok és a diákok ezzel kapcsolatos véleményére is.

A mentorálás mint deszegregációs módszer

Napjaink oktatáspolitikájának kiemelt célja az iskolai szelekció, szegregáció mérséklése, ezért fontos megemlíteni a mentorprogramokat mint deszegregációs intézkedéseket. Ezen problémák kezelésére többnyire három stratégiát szoktak alkalmazni. Az első, hogy megpróbálják az adott iskolát vonzóbbá tenni, mellyel a magasabb társadalmi státuszú családokat célozzák meg, ez a módszer azonban sok esetben bizonyult sikertelennek a nagymértékű szegregáció és a finanszírozás hiánya miatt. A második megoldási lehetőség az intézmények összevonása, a harmadik pedig a megszüntetésük. Ezekben az esetekben a sikertelenség szintén összefüggésbe hozható a finanszírozással a fejkvóták miatt, valamint az oktatás színvonalának romlásával (Fejes, 2013).

Ha egy körzet vagy város még is belevág egy deszegregációs folyamat megvalósításába, nagyon komoly tervezés szükséges. Iskolák összevonása esetében számos negatív vonzat tapasztalható. A pedagógusok feladatainak, terheinek száma növekszik, érvénybe léphet a kontraszelekció, és többfajta összeférhetlenség és motivátlanság ütheti fel a fejét a gyerekek körében is. Ezenkívül nehezítetté válhat a szülő és az iskola közti kommunikáció, és a családok rossz szociális helyzete a diákok tanulmányi eredményeire is befolyásoló hatással van. A deszegregációs intézkedések sikeres véghezviteléhez tehát elengedhetetlen a megfelelő kommunikáció és megegyezés a szülőkkel, a pedagógusok megfelelő felkészítése, a tanult és tanított nyelvek egyezése, a befogadó iskolák megközelíthetősége, a tanulók megfelelő elosztása és a kialakult vagy kialakuló konfliktushelyzetek megoldása (Fejes, 2013).

Ezen helyzetek kezelése szempontjából tud hathatós segítséget nyújtani egy mentorhálózat. A mentorprogram létrehozásához szükséges egy donorszervezet, különböző civilszervezetek bevonása, megvalósító szervezetek, valamint a

szakmai háttérrel biztosító intézetek. Utóbbiak feladata a hallgatók toborzása és felkészítése. A hallgatók kétlépcsős felvételi folyamatának lényege a megfelelő attitűd és motiváltság kiszűrése. A felkészített mentorok segíthetnek a gyerekeknek az iskolaváltással járó nehézségek leküzdésében, az új helyzethez való alkalmazkodásban, a szegregáció kapcsán kialakult lemaradások orvoslásában, valamint az érzelmi életükben és tanulmányaikban is megmutatkozó stabil szint kialakításában. A mentorprogram ezenkívül segíthet a pedagógusoknak és a szülőknek is egyaránt az alkalmazkodásban, az új helyzettel járó esetleges terhek, konfliktushelyzetek csökkentésében. „A Hallgatói Mentorprogram legfőbb célja tehát ebben az esetben a szegregált iskolából új iskolába kerülő diákok tanulmányi felzárkóztatásának és az új közösségekbe történő beilleszkedésének segítése, valamint a megnövekedett pedagógiai feladatok elvégzéséhez segítő személyzet biztosítása volt az érintett általános iskolákban.” (Kelemen–Szűcs–Fejes–Németh–Csempesz, 2013)

Emellett természetesen megemlítené, hogy ez remek lehetőség a hallgatók számára is a tapasztalatszerzésre és a szakmai fejlődésre, de akár a roma kultúra megismerésére is.

Pedagógusok és diákok véleménye a deszegregációs folyamatról és a mentorprogramról

A megkérdezettek pedagógusok többsége magával a deszegregációs program lebonyolításával nem értett egyet, míg a mentorok és mentortanárok megítélését illetően negatív és pozitív vélemények is egyaránt kibontakoztak (Berecky–Fejes, 2013). Több érintett pedagógus az együttműködés hiányát tartotta problémának, mely általában abban mutatkozott meg a leginkább, hogy a pedagógusok nem igazán látták át a mentortanárok és hallgatók feladatait, és nem is szándékoztak mélyremerőbben tájékozódni efelől, mivel plusz terheként élték volna ezt meg. Problémaként jelenik meg tehát a több közös konzultáció, a megfelelő információáramlás és a közös cél érdekében egybefonódó munka hiánya. A mentorhallgatók munkájáról a pedagógusok többsége elismerően nyilatkozott, egyetlen megkérdezett vélte csak úgy, hogy a hallgatók munkája felesleges. Ez azt mutatja, hogy alapvetően a mentorprogram

hasznosnak bizonyult a deszegregációs folyamat során, amiről még a megkérdezett pedagógusok említést tettek, az a hallgatók rendszeresebb jelenléte, valamint a kialakult kapcsolatok kontinuitása volt. Ezen elemeket azonban nagyban befolyásolja a hallgatók egyetemi képzésben való részvétele, a kurzusaik és gyakorlataik, valamint, hogy mikor kezdték el a mentorálást, és meddig tudják azt akár önkéntes alapon folytatni (Berecky–Fejes, 2013).

A kutatás során megkérdezett deszegregációs folyamatban résztvevő diákok többsége számos nehézségről nyilatkozott, mind a beilleszkedés, mind a tanulás terén. Bár a tanulók pozitívan nyilatkoztak a mentortanárokról és a mentorhallgatókról egyaránt, az egyértelműen levonható következtetésként, hogy az egyéni fejlesztés, támogatás, a kiemelt figyelem, a társas helyzetek javítása, az osztálytársak felkészítése pozitív hatással van a gyermekek komfortérzetére, így ezeket még jobban előtérbe kell helyezniük a pedagógusoknak, mentortanároknak és mentorhallgatóknak egyaránt (Csempesz–Fejes, 2013).

A Tanítsunk Magyarorszáért! program

A Tanítsunk Magyarorszáért kezdeményezés egy kortárs mentoráláson alapuló program, mely a pályaorientációt helyezi előtérbe. Célja, hogy a szegényebb kistélepülésekben tanuló, általános iskolás gyermekek többet láthassanak a világból, tisztában legyenek a lehetőségeikkel, így sikeresebbek lehessenek az élet adott területein és el tudjanak helyezkedni a munkaerőpiacon, ezzel megalapozva a jövőjüket, anyagi biztonságukat. Jelenleg négy fő részből tevődik össze a program: a középiskolás mentorprogramból, a HÖÖK-mentorprogramból, a vállalati mentorprogramból és az egyetemi mentorprogramból (Szerző nélkül, 2023).

A középiskolás mentorprogram a középiskolás tanulók számára nyújt lehetőséget az 50 óra közösségi szolgálat elvégzésére. A fiatalok a program keretein belül adott kistélepülések általános iskoláiban tölthetnek el időt, részt vesznek a tanórákon megfigyelőként, valamint a délutáni tevékenységekbe, szakkörökbe is becsatlakozhatnak.

A HÖÖK-mentorprogram a frissen felsőoktatásba került hallgatókat támogatja. A hátrányos szociális helyzetükből adódó lemaradásokat, nehézségeket igyekszik enyhíteni, megszüntetni, hogy a hallgatók képesek legyenek megfelelően beilleszkedni az új közegbe.

A vállalati mentorprogram keretében résztvevő cégek fogadhatják a kisiskolás diákokat, akik betekinthetnek a vállalat működésébe, megnézhetik, milyen munkát végeznek, milyen lehetőségeket kínál az adott vállalkozás, mit képvisel. Ezzel is több lehetőség nyílik meg előttük, akár megtetszhet nekik egy-egy munkakör vagy maga a cég (Szerző nélkül, 2022).

Az egyetemi mentorprogram kínál lehetőséget arra, hogy az arra vállalkozó egyetemi hallgatók egy kurzus elvégzése után, adott számú hatodik–nyolcadikos diákot mentorálhassanak a programban résztvevő általános iskolák egyikében. A hallgatók ebben az esetben ösztöndíjban részesülnek, valamint egy meghatározott összeget is kapnak, melyet a gyermekekre fordíthatnak. Ez teszi lehetővé, hogy a gyerekeket el tudják vinni különböző programokra, melyek során élményeket szerezhettek. Természetesen a foglalkozásokat nem

kötelező külső helyszínen lebonyolítani, a mentor úgy szervezi meg a közösen eltöltött órákat, ahogyan neki és a gyerekeknek is megfelel. Lehet ez egy délután, amikor a mentor társasjátékot visz be, és azzal játszanak, de ha a gyerekeknek szükségük van plusz tanulásra, segítségre a házi feladat elkészítésében vagy egy dolgozatra való felkészülésben, erre is van lehetőség. Külső programok esetében pedig a mentornak szabad keze van. Ha a gyerekek és a szüleik, nevelőik is beleegyeznek, szervezhetnek például gyárlátogatásokat, mehetnek moziba, színházba, de akár ellátogathatnak adott iskolák nyíltnapjaira is, ezzel is segítve a gyerekek pályaorientációját.

Mentorhallgató-képzés

A mentorálás elkezdéséhez a Tanítsunk Magyarorszáért! mentorhallgató-képzés kétkredites, szabadon választható szemináriumi kurzus elvégzése szükséges, mely egy féléves. A kurzusra olyan alap- vagy mesterszakos, nappali tagozatos hallgatók jelentkezhettek, akiknek még legalább három félévük van hátra az egyetemi tanulmányaik befejezéséig, valamint még nem töltötték be a 33. életévüket. Ezenkívül egy motivációs levél megírása szükséges a programba való bekerüléshez. A kurzus célja, hogy a leendő mentorok megfelelő tudáshoz jussanak a leendő mentoráltjaik szociális és kulturális helyzetét illetően, számba vegyék a fejlesztési lehetőségeket, valamint, hogy elsajátítsák a programszervezés alapjait, a tanulás és a továbbtanulás segítésének módszereit. Mindezt úgy, hogy a saját tapasztalataiknak, élményeiknek és személyiségüknek megfelelően tudják végezni a mentorálást. Azok az egyetemi hallgatók, akik az őszi félévben felvették és elvégezték a felkészítő kurzust, a tavaszi félévben vállalhatnak mentori tevékenységet.

A kurzus összetettségét jelzi, hogy egyaránt megtalálhatóak a tananyagban pszichológiai és pedagógiai ismeretek és módszerek bemutatásai és elsajátításuk, valamint specifikusan az adott hátrányos helyzetű településekre, környékre és iskolákra vonatkozó információk átadása, megbeszélése. A mentor lehetőségeinek számbavétele, kritikus helyzetek megoldási stratégiáinak áttekintése. A kurzus egészen az alapoktól indul, hiszen a programban nem csak

„pedagógus szakos” hallgatók vehetnek részt, ők azonban néhány területen előnyből indulhatnak, hiszen az egyetemi képzésük eleve tartalmaz pszichológiai alapú kurzusokat is, valamint olyan tapasztalatokat szerezhetnek gyakorlataik során, és olyan módszereket tanulhatnak meg az adott kurzusokon, melyek segítségével könnyebben alakíthatnak ki kapcsolatot a gyermekekkel, könnyebben kezelhetnek bizonyos helyzeteket és a tanulásban is aktívabban tudnak segédkezni. Ezenkívül az alapvető mentalitásuk és személyiségük is – szakmaválasztásukból adódóan – valószínűleg könnyebben simul a program lényegi részébe. Azonban ez nem azt jelenti, hogy a más területen tanulók nem lehetnek megfelelő mentoraik a hozzájuk beosztott gyerekeknek. Megfelelő érzéssel, motivációval, önképzéssel és egymás segítségével a program során a mentorok és mentoráltak egyaránt nagymértékű fejlődést érhetnek el számos területen. Ezért is tud nagyon hasznos lenni a mentorhallgatók közti kommunikáció és a megfelelő kapcsolattartás. A felmerülő problémák esetében ki tudják kérni egymás véleményét, akár közösen megoldást találhatnak rá, a programok lebonyolításában is támaszkodhatnak egymásra. Közösen könnyebb a gyermekeket is lekötni, figyelni rájuk vagy akár maga a program megszervezésének felelőssége is eloszlik, és a kivitelezése is könnyebb, ha többen részt vesznek benne. Az, hogy különböző érdeklődési körű és különböző szakmát tanuló hallgatók dolgoznak együtt a programban, még sokszínűbbé teheti a gyerekekkel való együttműködést is, hiszen így akár pályaorientáció szempontjából is többféle irányt ismerhetnek meg, akár konkrétan az adott mentor általi betekintés révén, hiszen mindenki a saját maga által választott területet tudja a legjobban bemutatni a gyerekeknek is, előnyeivel és hátrányaival egyaránt. A mentoroknak azonban érdemes figyelniük arra minden esetben, hogy a csoportjaik összevonása ne hátráltassa a gyermekeket semmilyen módon, komfortos legyen számukra is az együtt töltött idő, és hasznosan tudják azt eltölteni többen együtt is, közös élményeket szerezve.

A felkészítő kurzus fontos eleme maga a hátrányos helyzet megértése, a leendő mentoráltak kulturális hátterének feltérképezése és az érzékenyítés is. A képzést vezető pedagógusok, szakemberek megmutatják és megfelelően felkészítik a leendő mentorokat a gyermekek helyzetéből adódó problémák felmerülésére és azok kezelésére, megismertetik az adott körzetben előforduló

etnikumok sajátosságait, szokásrendszerét, és igyekeznek a legjobb alapot biztosítani a mentorálás elkezdéséhez. Ez azért is fontos eleme a kurzusnak, mert ha valaki nincs tisztában a gyermekek helyzetével és a környezetükkel, ahonnan ők érkeznek a programba, olyan váratlan helyzetekbe ütközhetnek a mentorálás során, amelyeket adott esetben nem szeretnének vállalni, megélni. Természetesen a mentorálás során is felmerülhet olyan szituáció, mellyel a mentor nem tud még segítséggel sem megbirkózni, vagy legalábbis nem szeretne, azonban mivel a kurzus során az oktatók megannyi felmerülő nehézséget fel sorakoztatnak, így már ezen a ponton eldönthetik szeretnének-e részt venni a programban, szeretnék-e elkezdni a mentorálást.

A kurzus célja tehát összességében, hogy „a leendő mentorok megfelelő ismereteket kapjanak a diákok szocio-ökonómiai helyzetéből adódó nehézségekről, a fejlesztési lehetőségekről, a partneriskolák jellegzetességeiről, a tanulás és továbbtanulás segítésének módszereiről, illetve fontos a saját élményekre alapuló önismeret fejlesztés.” (Szerző nélkül, 2022)

A kurzus teljesítési feltétele az aktív jelenlét, valamint a félév végén egy összefoglaló beadandó dolgozat elkészítése megadott szempontok alapján.

A mentorálás megkezdése

A program folyamatainak sorában az első tehát a mentorok kiválasztása, mely a már említett kurzus elvégzése során alakul ki. Ezután történik a mentorok „besorolása” az általános iskolákba. Ehhez meg kell állapodnia a szervező intézménynek és a hallgatóknak, valamint megfelelő arányban elosztani a mentorok közt az osztályban tanuló gyerekeket. Egy mentorhoz három-öt diák tar tozhat – ez az osztálylétszámtól függ. A programban résztvevő osztályok minden tagja jogosult a részvételre, azonban szülői, gondviselői beleegyezés szükséges. (Egy osztályon belül mindenkinek lesz mentora – vagy az egész osztály részt vesz a programban, vagy senki.) Miután ez megtörtént, mind a mentorok, mind pedig a mentoráltak kapnak egy TM-kártyát, amely ingyenes utazási lehetőséget biztosít nekik a VOLÁN és a MÁV járatain. Az utolsó lépés pedig a mentor-mentorált párok kialakítása, melyet általában a koordinátor végez.

Az iskolai programkoordinátor aktív és fontos részét képezi a programnak. Ő köti össze a hallgatókat a mentoráltjaikkal, valamint ellenőrzi és segíti a mentori feladatok elvégzését. Emellett ő tartja a kapcsolatot az egyetemi szupervízorokkal is. Miután megtörtént a csoportok létrehozása és a mentorhoz való rendelése, elkezdődhet az ismerkedési fázis, ezután pedig kezdetét veszi maga a mentorálás, mely heti hat órát jelent. A mentor-mentorált párok kialakításánál fontos szempont, hogy ne a gyermekek válasszák ki első ránézésre a mentoraikat és fordítva, valamint, hogy megfelelő, működőképes, de sokszínű csoportok alakuljanak ki. Ezért is lényeges, hogy a programkoordinátor tisztában legyen a gyermekek személyiségével, egymáshoz fűződő viszonyukkal, valamint, hogy megismerje annyira a mentorokat, hogy megfelelően ki tudja alakítani a csoportokat és ne alakuljon ki összeférhetetlenség. Az, hogy mennyire tudnak együtt dolgozni, fejlődni, kooperálni a mentoráltak egymással és a mentorukkal, természetesen csak a gyakorlatban mutatkozik meg valójában, de nagyban megkönnyítheti a kezdeti ismerkedést és egymásra hangolódást a megfelelő csoportok kialakítása.

A mentorálás

A teljesítendő heti hat óra rugalmasan kezelhető, a mentor úgy osztja el ahogyan szeretné, akár heti kétszer három óra is lehet, de – ha egy hosszabb programot szervez, mely több órát igényel – lehetőség van összevonni például két hét szükséges óraszámát is. Miután a mentorálás elkezdődött, a mentor feladata dokumentálni az alkalmakat, melyeket a gyerekekkel együtt töltött. A mentorálás nyomon követése céljából a hallgatóknak minden egyes mentorálási alkalomról egy beszámolót kell írniuk a felületre, amelyet képpel egészítenek ki. A Tanítsunk Magyarorszáért! honlapja egyszerűen kezelhető és átlátható felületet kínál erre.

A mentorálás első időszakában főként a megismerkedés a cél, a bizalom kiépítése, a közös szabályrendszer kialakítása. A mentor felméri a gyerekek érdeklődési körét, készségeiket, képességeiket, szokásaikat, szükségleteiket.

Optimális esetben már ebben a fázisban kialakul a kölcsönös érdeklődés, tisztelet és szimpátia a mentor és a mentoráltak között, és közösen megtervezhetik a továbbiakat.

Vannak olyan tevékenységek melyeket a mentor nem végezhet, mivel ez negatívan befolyásolná a mentoráltakkal való kapcsolatát. Ilyen például az iskolai tanórák szervezése, megtartása, a megoldatlan helyettesítés esetén az érintett szakóra megtartása, a feleltetés, dolgozat íratása, a kompetenciamérés, az osztályozás vagy az iskolai, pedagógusi adminisztratív feladatok ellátása (Szerző nélkül, 2021). Ezen tevékenységek végzése éppen azt a segítő, bizalmi légkört törné meg, melyet igyekszik a mentor kialakítani a mentoráltjaival, és amely létrejöttékor a leoptimálisabban folyhat a segítő munka.

Azonban a hallgatók a heti hat óra mentoráláson felül hospitálhatnak a tanórákon, ez főleg a kezdeti időszakban lehet hasznos a gyermekek tanulmányi teljesítményének, motivációjának felmérésében, valamint a viselkedési mintázatuk is könnyen megfigyelhető iskolai, tanórai környezetben. Ezenkívül a mentor, ha szeretne, adott esetben a hiányzó pedagógus helyett tarthat a gyerekeknek kreatív, kézműves-, pályaorientációs, közösségépítő vagy egyéb játékos, társasjátékos foglalkozást (Szerző nélkül, 2021).

[Mentorokkal készített interjúk és saját tapasztalatok a Tanítsunk Magyarorszáért programmal kapcsolatban](#)

Szakdolgozatom elkészítése során két másik mentortársammal készítettem interjút, melyek során a kérdéseket igyekeztem úgy összeállítani, hogy a lehető legtöbb ponton érintsék a korábbiakban kifejtett témákat, ezáltal valóságos képet tudjak bemutatni más mentorok és a saját tapasztalataim által.

Első kérdéseim arra irányultak, hogy milyen módon szereztek tudomást a Tanítsunk Magyarorszáért programról és miért döntöttek úgy, hogy szeretnének részt venni benne. Csakúgy, mint én és még számos társunk, a Neptun rendszeren keresztül kapott egyetemünk által kiküldött tájékoztatóból és felhívásból értesültek a lehetőségről. Úgy gondolom, hogy aki fogékony a hasonló tevékenységekre, annak egy megfelelően összeállított felhívás már felkeltheti a

figyelmét, és további tájékozódásra sarkallhatja, mely meg is történt minden általam kérdezett személy esetében. Hozzátenném, hogy a felhívással együtt érkezett egy link is, melynek segítségével be tudtunk lépni egy olyan előadásra, mely során kicsit pontosabban bemutatták nekünk a programot, és már résztvevő mentorokkal is lehetett beszélgetni, kérdezni tőlük. Én részt vettem ezen az előadáson, és számomra igazán inspiráló volt, amit ott hallottam, így bátrabban bele mertem vágni a jelentkezésbe. Összességben tehát úgy gondolom, hogy egy jól összerakott kampányról beszélhetünk, melyet igyekeztek minél több hallgatóhoz eljuttatni, és megfelelően motiválni őket a jelentkezésre és részvételre.

A jelentkezés indoka mindkét interjúalanyomnál tulajdonképpen az volt, hogy attitűdjükhöz illeszkedőnek találták a program célját és irányelveit, valamint jó tapasztalatnak tartották a feladatot, melyből profitálhatnak a későbbi gyakorlataik és munkáik során.

A következőkben kitértünk az általam korábbiakban bemutatott felkészítő kurzusra, mely esetében mindketten arról nyilatkoztak, hogy bár érdekesnek tartották, inkább elméleti jellegűnek tekintették, a gyakorlatban nem feltétlenül tudták felhasználni a kurzuson elhangzott információkat. Úgy gondolom, hogy a felkészítőink mindent megtettek annak érdekében, hogy biztos alapokról tudjuk indítani a mentorálást, azonban nehezített helyzet alakult ki amiatt, hogy csak online keretek közt tudtunk lebonyolítani ezeket az alkalmakat.

A továbbiakban a mentor-mentorált kapcsolatokról esett szó, melyek esetében mindkét megkérdezett személy és én is arról tudok beszámolni, hogy szerencsésen ki tudott alakulni a kötődés és a bizalom, valamint a kommunikáció is megfelelően működött már a mentorálás elején. Ez nagy részben annak köszönhető, hogy a csoportok megfelelően lettek összeállítva, így a mentoráltak egymással is könnyedén tudtak kooperálni, ezáltal a mentorukkal is könnyebben tudtak kapcsolódni. Érdekességgént megemlíteném, hogy az egyik mentortársam a kötődéssel kapcsolatban felhozta a gyermekek hozott problémáit. Úgy gondolja, hogy azért is tudott nagyon hamar erős kapcsolat kialakulni köztük, mert a gyermekek nagyon vágytak egy olyan személyre, akiben bízhatnak, akivel kötetlenül tudnak beszélgetni, mivel ez otthon számukra nem volt

biztosítva. Mivel ez a kötődés nem lépett át egy egészséges szintet, így megállapítható, hogy a mentorálás ezen a szinten hatékonnak bizonyult.

Ezután a gyermekeknek szervezett programokról kérdeztem őket, mely esetben mindketten építettek a gyermekek érdeklődési körére, azonban nehézségeket tapasztaltak az idő, a lehetőségek és az anyagi keret tekintetében. Egyikük főként azt emelte ki, hogy kevés lehetőség volt az érinthető környékeken, a távolabbi programok szervezését pedig ellehetetlenítették a gyermekek hétvégi teendői, elfoglaltságai. Ettől függetlenül számos program tudott megvalósulni az iskolán belül is, melyek mind remek hangulatban teltek. Itt említettek olyan alkalmakat amikor kézműveskedtek, társasjátékoztak, filmet néztek és hasonlókat, de természetesen a tanulás sem maradhatott el.

Az anyagiak tekintetében vegyes vélemények rajzolódtak ki, de az közös pont volt, hogy úgy gondolják több, nagyobb, edukatívabb programot tudtak volna szervezni, ha nagyobb keret áll rendelkezésre. Sajnálatos azonban, hogy a pályaorientáció általánosságban elmondható, hogy háttérbe szorult a mentorálásuk során, egyikőjük esetében egyáltalán nem valósult meg, a gyermekeket nem érdekelte hetedikes diákként a téma, és ez a mentorálás végére sem változott, a másik általam kérdezett személy esetében annyiban megvalósult, hogy beszélgettek azokról a szakmákról, melyek érdekelték a gyerekeket, de programokat nem építettek erre az irányvonalra. Mindkét esetben inkább a szabadabb, szórakoztatóbb eseményeket és helyszíneket preferálták, mint a mozi, a színház vagy a szabadtéri tevékenységek.

A programban résztvevő gyermekek szüleinek hozzáállása mindkét esetben semlegesnek volt mondható, ez nagyrészt valószínűleg annak köszönhető, hogy nem is igazán sikerült megérteniük a mentorálás lényegét, nem kaptak elég információt. A pedagógusok esetében szintén hasonló probléma merült fel. Válaszaikban a mentorprogram szervezetlenségét említették kiváltó okként, valamint a kommunikáció és az információáramlás nehezítettségét sérelmezték.

Az interjúkból kiderült, hogy mindketten úgy gondolják, nem feltétlenül a pedagógusképzés az, ami a legnagyobb mértékben befolyásolja a mentorálás sikerességét, inkább a hozzáállás és megfelelő személyiség. Azonban ettől függetlenül megemlítették, hogy megfelelő tapasztalatnak tartják a mentorálást a

későbbi gyermekekkel való munka szempontjából, valamint említésre került az is, hogy közelebbi tapasztalatokat tudtak szerezni a nevelésbe vett gyermekek valódi ellátási helyzetéről is, mely hasznos rálátás lehet egy gyógypedagógus esetében.

A gyermekekkel való kapcsolattartás során felmerültek nehézségek, nem minden gyermeknek állt rendelkezésére okoseszköz, így nehezebben sikerült akár egy-egy programot leszervezni, a pedagógusok pedig nem minden esetben hidalták át ezeket a problémákat, mivel volt arra példa, hogy tévesen vagy egyáltalán nem is adtak át információt a gyerekeknek, ezzel akarva akaratlanul nehezítették a mentorálást.

A beszámolók alapján a gyermekek programjaihoz komolyabb nehézségek nélkül sikerült a találkozásokat igazítani, azonban az egyetemi kötelezettségekhez és munkához már sokkal nehezebben. Mindkét általam kérdezett személy az egyetemi éveik végén vállalta a mentorálást, valamint dolgoztak is emellett, így sokszor terhet jelentett a heti hat óra lebonyolítása. Ettől függetlenül egyikük sem adta fel, mindkét esetben a gyermekekhez való kötődés volt a „húzóerő”.

Végül a mentorálást mint deszegregációs módszert vizsgáltuk, és mindketten arra a következtetésre jutottak, hogy nem tartják megfelelőnek e célra a mentorprogramot. Bár igyekeztek mindig megfelelő példát mutatni a gyerekeknek, úgy gondolják, hogy a szocializációs hátrányok nem enyhíthetőek ilyen módon, így e téren a mentorálás sem tudja a hatását teljesen és megfelelően kifejteni.

Összegzés

A szakdolgozatom célja a hátrányos helyzet, a mentor, a mentorálás folyamatának, céljának és a mentorprogramok deszegregációs folyamatokban elfoglalt helyének bemutatása volt, valamint magának a Tanítsunk Magyarorszáért mentorprogram szerkezetének, megvalósulásának és valódi hasznának feltérképezése a hátrányos helyzetűek segítése szempontjából. A szakirodalom elméleti feldolgozása közben szerzett információk alapján kissé idealizált képet kaptam magáról a mentorálásról és a mentorprogramokról, azonban az általam olvasott vélemények, elkészített interjúk és a saját tapasztalataim alapján egy valóságosabb képet tudtam bemutatni a témával kapcsolatban. Az adott programok működése minden esetben máshogyan valósul meg, ahogyan nincs egyforma mentor-mentorált kapcsolat sem. A cél valójában az lenne, hogy az adott helyzetekhez, gyermekekhez, pedagógusokhoz igazodó segítséget nyújtó programok valósulhassanak meg, melyet egyik résztvevő sem teherként él meg. Úgy gondolom megfelelő kivitelezéssel ezekkel a programokkal jelentős változások érhetőek el, de ahhoz, hogy ez megtörténhessen a pedagógusok, diákok és gyerekek megfelelő tájékoztatása szükséges, emellett az is, hogy megfelelő együttműködések alakuljanak ki a mentor és az imént felsorolt személyek közt, valamint mentor és mentor közt is. Az interjúk alapján pedig több gyakorlati tudás elsajátítása lenne ajánlott a felkészítő kurzusok során is annak érdekében, hogy a mentorok megfelelően tudják végezni a segítő munkát.

A néhány kirajzolódott probléma ellenére azonban elmondható, hogy a mentorálás sokat tud adni gyermeknek és mentornak egyaránt, amely tapasztalatok és élmények akár egy egész életen át elkísérhetik.

Irodalomjegyzék

Csocsánné Horváth Emmy: Kultúra – fogyatékoság – hátrányos helyzet. *Könyvtári figyelő*, 1987, 33. évf. 5. sz.

Dr. Várnagy Elemér – Dr. Várnagy Péter: *A hátrányos helyzet pedagógiája*, 2000, Corvinus Kiadó

Fejes József Balázs: A mentorálás hatása a tanulási motivációra és a szövegértésre hátrányos helyzetű tanulók körében, *Iskolakultúra*, 2012/7-8.

Fejes József Balázs – Kasik László – Kinyó László: Bevezetés a mentorálás kutatásába, *Iskolakultúra*, 2009/5-6.

Fejes József Balázs – Kelemen Valéria – Szűcs Norbert: *A Motiváció hallgatói mentorprogram modellje*, 2014, SZTE JGYPK Felnőttképzési Intézet

Fejes József Balázs – Szűcs Norbert: *A szegedi és hódmezővásárhelyi deszegregációt támogató Hallgatói Mentorprogram*, 2014, Belvedere Meridionale

Fejes József Balázs – Szűcs Norbert: *Az oktatási integráció ügye a 2010-es évek végén*, 2020

Fejes József Balázs – Szűcs Norbert: Hol tart ma az oktatási integráció ügye? , *Új Pedagógiai Szemle*, 2017/11-12

Gidáné Orsós Erzsébet: A hátrányos helyzetről. *Tudásmenedzsment*, 2006, 7. évf. 2. sz.

Kozsikné Szabó Marianna: Összintén a mentorságról, *Nyelv Info*, 1998, 6. évf. 4. sz.

Laczkó Zsuzsanna: Gondolatok a mentorságról, *Nyelv Info*, 1999, 7. évf. 1. sz.4

Markos Gabriella: Hátrányos helyzet - Az iskolák felelőssége, *VI. Romológus konferencia*, 88.

Mogyorósi Zsolt: A hátrányos helyzet öröksége, 2009, *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*, 36. köt.

Orosz Károlyné: Tapasztalataim a mentori munkáról, *Óvodai nevelés*, 1989, 42. évf. 4. sz.

Varga Aranka: Hátrányos helyzet az új jogszabályi környezetben, *Iskolakultúra*, 2013/3-4.

Internetes források

Ismeretlen szerző (2020): Az egyesület céljai

<https://matehetsz.hu/az-egyesulet-celjai>

Ismeretlen szerző (2023): Miről szól a Tanítsunk Magyarorszáért program?

<https://tanitsunk.hu/hu/page/program>

Ismeretlen szerző (2022): Legyél Te is mentor! - Tanítsunk Magyarorszáért Program

<https://mome.hu/hu/hirek/legyel-te-is-mentor-tanitsunk-magyarorszagert-program>

Ismeretlen szerző (2021): Tanítsunk Magyarorszáért Program

<https://budaicampus.uni-mate.hu/tan%C3%ADtsunk-magyarorsz%C3%A1g%C3%A9rt-program>

Mellékletek

Első interjú:

1. Honnan értesültél a TM-ről?

A Tanítsunk Magyarorszáért programról elsőként egy, a neptunon kapott emailen keresztül hallottam, mely rögtön felkeltette az érdeklődésemet, majd ezt követően néhány szaktársammal átolvastuk a hivatalos honlapot is további információkért.

2. Miért jelentkeztél a programba?

A program kezdetekor az egyetemen még nem sok gyakorlatunk volt, ahol gyerekekkel foglalkozhattunk volna, így úgy gondoltam, hogy ez egy remek lehetőség lesz, még ha nem is tanórai keretek között, de minőségi időt tölteni és foglalkozni általános iskolás tanulókkal.

3. Hasznosnak találtad a felkészítő kurzust?

A felkészítő kurzus úgy gondolom, hogy érdekes volt, azonban a gyerekekkel történő együttműködéshez, kapcsolatfelvételhez és tartáshoz, valamint a programok szervezéséhez nem nyújtott megfelelő segítséget, plusz információt. A kurzus mondhatnám inkább elméleti jellegű volt, mint gyakorlati és nem feltétlen a gyakorlatban alkalmazandó területeket érintettünk.

4. Könnyen tudtál kapcsolódni a gyerekekkel? Mit gondolsz sikerült a megfelelő mentor-mentorált kapcsolatot kialakítanotok?

A kapcsolat kialakítása úgy gondolom, hogy a legpozitívabb módon sikerült. 4 hetedikes lányt kaptam mentoráltamnak, közülük 2-2-en legjobb barátnők is voltak, így összeszokott csapatként működtek már a becsatlakozásom előtt is. Először egy közösen szervezett programon találkoztam velük, amin minden mentor és mentorált részt vett és már ezen alkalom során sikerült kötetlen beszélgetést kialakítanom a gyerekekkel. A kötődés úgy vélem kölcsönös volt, a kapcsolatot messengeren keresztül tartottuk, és nem csupán a programok

megbeszélése, hanem a mindennapi történéseket is megvitatása is megvalósult.

5. Mi alapján állítottad össze a gyerekeknek a programokat? Milyen nehézségeket tapasztaltál közben (ha volt ilyen)?

A programok összeállításánál a legfontosabb kritériumok a következők voltak: ráfordítható anyagi keret, távolság a lakóhelytől / iskolától, valamint a gyerekek szabadideje. A gyermekek kizárólag tanórák után értek rá, így hétköznapienként mindössze 1-1,5 órát tudtam velük foglalkozni egy-egy alkalom során.

A második félév során további nehezítő tényező volt, hogy elkezdtem teljes állásban dolgozni pedagógusként, így onnantól kizárólag csak a hétvégék jöhettek számításba a programok szervezése kapcsán. A gyerekek szerencsére teljes mértékben partnerek voltak ebben, és közösen egyeztetve külsős helyszínekre látogattunk el a hétvégék során.

A programok egy része az iskola intézményén belül valósult meg, filmet néztünk, társasoztunk, beszélgettünk, kézműveskedtünk (festettünk, só-lisztgyurmáztunk, karácsonyi díszeket készítettünk) és természetesen tanultunk. A programok másik része az intézményen kívül történt meg, mely helyszíneket a gyermekek érdeklődésének és lehetőségeinknek megfelelően választottunk meg. Több helyszínt is meglátogattunk pl. Deseda, Rippl-Rónai Múzeum, Macskaotthon, Mozi, Színház stb. Próbáltam úgy összeválogatni a helyszíneket, hogy kulturális helyszínek is helyt kapjanak a szórakozás mellett.

6. Milyen kapcsolat alakult ki közted és a mentortársaid között? Szerveztetek közös programokat együtt? (Tapasztalatok)

Már a mentorprogramra történő jelentkezés során több szaktárssal is egyeztettünk, így a közös jelentkezés által már többüket ismertem. A programok szervezése során is általában mindig akadt olyan mentor és csoportja, akikkel közösen tudtuk megszervezni az adott programokat, kirándulásokat, melyeket úgy láttam, hogy a gyerekek is élveztek. Azonban akadt pl. olyan eset is, amikor az intézményen belül szerettem volna a gyerekekkel kis csoportosan programozni a szabad osztályteremben, azonban más mentorált csoport is

csatlakozott hozzánk, így akarva-akaratlanul is közös program lett belőle, aminek általában pozitív végkimenetele lett.

7. Az iskolában mennyire voltak segítőkészek/támogatóak a pedagógusok a mentorálást és a programot illetően?

A mentorprogram még újkeletű dolog volt, mi voltunk az ún. „próba évfolyam”, így nem csak mi, hanem a mentorálásra jelentkező osztályok pedagógusai sem voltak teljes mértékben tisztában azzal, hogy mit is jelent maga a mentorálás, mit várhatnak el tőlünk, mi is a feladatunk. Ezen ismeretek hiányában a kommunikáció és a közös együttműködés is eléggé nehézkesen indult és sajnos később sem lett a helyzet igazán jobb. Nem feltétlenül voltak partnerek sem a szervezésben, sem pedig a lebonyolításban, azonban ez nem teljes mértékben az ő hibájuknak tudható be, sokkal inkább magának a mentorprogram szervezetlenségének volt köszönhető.

8. Mennyire érezted hasznosnak a mentorálást a gyerekek pályaeorientációja szempontjából?

A mentorált gyerekek 7. osztályosok voltak, így a továbbtanulásig még egy teljes tanévük vissza volt. Az általam mentorált gyerekeknek már volt egy megfogalmazódott kép a fejükben, hogy kb. milyen szakma érdekli őket, milyen pályán tudják, illetve melyen egészen biztosan nem tudják magukat elképzelni. Én igyekeztem őket ezekben erősíteni, rengeteget beszélgettünk a szakmákról, az adott foglalkozások bérezéséről, hogy milyen végzettséggel hol lehet elhelyezkedni stb. Próbáltam egyfajta iránymutatást adni számukra, ugyanis az elmondottaik alapján egyik gyermeknél sem volt ehhez megfelelő szülői háttér.

9. A szülők mennyire voltak támogatóak magát a programot illetően, valamint a mentorálás során?

A szülői hozzáállást semlegesnek mondanám. Nem igazán volt interakcióm egyik szülővel sem. Egy kislány anyukájával beszéltem néhányszor a hétvégi programok kapcsán, mivel azokra a lány nem tudott eljönni, mert az anyuka akkor dolgozott, így a lánynak kellett vigyáznia óvodás korú kistestvéreire.

10. Mit gondolsz, aki pedagógia szakról jelentkezik a programba előnyből indul a mentorálás megkezdésekor, vagy akár a későbbiekben könnyebben megy neki a gyerekekkel való munka?

Gyógypedagógia és általánosságban véve pedagógia szakos hallgatóként a gyakorlatok alkalmával interakcióba kerülünk általános iskolás korú gyermekekkel, így úgy gondolom, hogy ez mindenképpen egyfajta előnyt jelenthet ilyen jellegű programokra történő jelentkezés során. Azonban úgy vélem, hogy jóval fontosabb, hogy az adott mentorok olyan személyiséggel rendelkezzenek, amely alkalmas a gyerekekkel történő munkára (türelmes, következetes, segítőkész, barátságos, kedves stb.)

11. Mi volt a mentorálásod során a legjobb és a legrosszabb élmény?

Legjobb élménynek úgy gondolom, hogy nem lenne elég egyetlen élményt leírnom, ugyanis minden percet élveztem, amit a gyerekekkel tölthettem, nem csak ők tanultak tőlünk, de mi is sokat tanulhattunk a közös programok során. Egyik legkedvesebb emlékem, mikor több mentortársammal közösen kivittük a gyermekeket a Városligetbe, ahol közösen sportoltunk, játszottunk, mekiztünk, festettünk, társasoztunk és csak egyszerűen jól éreztük magunkat.

Legrosszabb élményt nem tudok mondani, olyan példa jut csupán eszembe, ami a kommunikációval kapcsolatos. Előfordult, hogy az osztályfőnök nem adott tovább információt a gyermekeknek, vagy rossz információt közölt, így a gyerekekkel elbeszélünk egymás mellett, és emiatt maradt el program. Ezt követően egyértelművé vált, hogy a pedagóguson keresztül történő információátadás nem tartható, és ezek után inkább minden esetben a gyermekeknek írtam, vagy hívtam őket, nehogy elússzanak az információk a jövőben is.

12. Mit gondolsz a mentorálás megfelelő módszer lehet a deszegregációs folyamatok segítésére?

Úgy gondolom, hogy nem. A gyermekek többsége nem megfelelő szocializációs közegből jött, így a mi munkánk sem tudott teljesen érvényesülni és megfelelő hatást kifejteni. Ennek ellenére igyekeztünk a lehető legpozitívabb mintát mutatni számukra.

13. Tapasztalataid alapján elég volt az a havi összeg, amelyet a gyerekekre fordíthattál?

Úgy gondolom, hogy a folyamatosan emelkedő áraknak, inflációnak köszönhetően sajnós a kapott összeg nem mindig volt elég. Sokkal több külsős program szervezése megvalósulhatott volna, ha több a ráfordítható keret, azonban ennek hiányában sokszor kényszerültünk az iskolában maradni.

14. Mennyire volt nehéz összeegyeztetni a mentorálást az egyetemi kötelezettségekkel?

Az egyetem utolsó tanévében kezdtem el a mentorálást, mely ezáltal nem ment zökkenőmentesen. Az utolsó tanév során ugyanis elkezdődtek az egyetemen a gyakorlatok, valamint teljes állásban is dolgozni kezdtem pedagógusként, így enyhén szólva túlterheltem magam, azonban időközben megszerettem mind a négy gyerkőcöt, ezért semmiféleképpen sem szerettem volna őket leadni.

15. Mennyire volt nehéz a gyerekek otthoni és iskolai elfoglaltságaikhoz igazítani a programokat, találkozókat?

A gyerekek jártak szakkörökre, azonban mindig összetudtuk egyeztetni, hogy olyan napokon menjek hozzájuk, amikor mind a négyen ráértek. Az otthoni elfoglaltságaik leginkább a hétvégi programok során voltak mérvadóak, de általánosságban véve mindig sikerült megoldást találnunk a problémákra.

16. Hogyan tartottad a kapcsolatot a gyerekekkel? (Internet, pedagóguson keresztül, telefon, szülő stb.)

A kapcsolattartás a gyerekekkel telefonon keresztül történt, azon belül is messengeren keresztül. A négy mentoráltam közül 2 rendelkezett saját telefontal, így egyiküket mindig sikerült elérnem, aki pedig továbbította a mentorálással kapcsolatos információkat a többiek számára is. Előfordult, hogy a pedagógusokkal akadozott a kommunikáció, így volt, hogy ilyen esetben is a gyermekeken keresztül sikerült elérnem az adott osztályfőnököt.

Második interjú:

1. Honnan értesültél a TM-ről?

Neptun üzenet formájában hallottam először a programról, majd mivel felkel-
tette az érdeklődésem, a hivatalos oldalon szereztem a további információ-
kat.

2. Miért jelentkeztél a programba?

Pedagógus-hallgatóként közel állt hozzám a program koncepciója. 😊

3. Hasznosnak találtad a felkészítő kurzust?

A felkészítő kurzus során sok témát érintettünk, amelyre a gyakorlatban egy-
általán nem volt szükség, és nagyon kevés olyan elméleti tudásra tettünk
szert, ami a későbbiekben is hasznosnak bizonyult.

4. Könnyen tudtál kapcsolódni a gyerekekkel? Mit gondolsz sikerült a megfelelő mentor-mentorált kapcsolatot kialakítanotok?

Mind a négy mentoráltam nevelésbe vett gyermek volt, így az „otthonról” ho-
zott kötődési problémáik miatt már az első alkalmat követően kötődni kezd-
tek hozzám, ebből fakadóan a kapcsolódással nem volt gond, szerettek volna
kapcsolódni valakihez/bárkihez. A mentor-mentorált kapcsolattal sosem volt
probléma, a gyermekek tudták, hogy nem csak a barátjuk vagyok, viszont
nem is egy tanár, szerintem sikerült megtalálni az aranyközéputat, ami a
gyermekeknek és nekem is egyaránt megfelelt.

5. Mi alapján állítottad össze a gyerekeknek a programokat? Milyen ne- hézségeket tapasztaltál közben (ha volt ilyen)?

A programok összeállításában a gyermekek nagy szerepet játszottak, ameny-
nyire lehetett, próbáltam figyelembe venni az érdeklődésüket. Nehézséget
okozott, hogy a gyermekek intézményéhez legközelebb lévő városban mini-
mális szórakozási lehetőség és látnivaló volt, a legtöbb programlehetőséget a
félév első felében mind ki is próbáltuk. A távolabbi programok mivel

időigényesebbek voltak, csak hétvégére eshettek, amikor is mind a négy gyermeknél más-más hétvége volt szabad a látogatási idők miatt.

6. Milyen kapcsolat alakult ki közted és a mentortársaid között? Szerveztetek közös programokat együtt? (Tapasztalatok)

Kis egyetem révén nagyon sok mentortársam szaktársam is volt, így a meg-egyező órarendek miatt gyakran a mentorálásunk egy időre esett, így akarva-akaratlanul jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Más intézményben tevékeny-kező mentorokkal csak a pár havi véletlen találkozás valósult meg.

7. Az iskolában mennyire voltak segítőkészek/támogatóak a pedagógusok a mentorálást és a programot illetően?

A pedagógusok többsége nem rendelkezett megfelelő információkkal a programot illetően, számukra korrepetálást jelentett egy-egy mentorálás. A legtöbben nem igazán törődtek velünk.

8. Mennyire érezted hasznosnak a mentorálást a gyerekek pályaorientációja szempontjából?

A gyermekek hetedikesek voltak, a legkevésbé sem érdekelte őket a továbbtanulás. A mentorálási év végén sem fogalmazódott meg bennük, hogy hova szeretnének továbbtanulni.

9. A szülők mennyire voltak támogatóak magát a programot illetően, valamint a mentorálás során?

Nem igazán érzékelttem azt, hogy kifejezetten támogatták, vagy elleneztek volna, leginkább semleges attitűd volt jellemző rájuk.

10. Mit gondolsz, aki pedagógia szakról jelentkezik a programba előnyből indul a mentorálás megkezdésekor, vagy akár a későbbiekben könnyebben megy neki a gyerekekkel való munka?

Pedagógia szakos hallgatóként a gyakorlatok során valamilyen szintű tapasztalat segít, hogy a mentor könnyebben kapcsolódjon a kiskamaszokhoz, ami gyakran problémás lehet. Úgy gondolom, hogy pár hónapnyi/évnyi mentorálás a későbbiekben is hasznos lehet, hiszen így közelebbről meg lehet

ismerni az adott korosztályt, annak az érdeklődését és viselkedésbeli mintázataikat. Személy szerint a mentoráltjaim által szereztem a legtöbb tudást a nevelésbe vett gyermekek valódi ellátási helyzetéről, mely lakásotthononként és nevelőszülőnként is borzasztó nagy eltéréseket mutatott.

11. Mi volt a mentorálásod során a legjobb és a legrosszabb élmény?

12. Mit gondolsz a mentorálás megfelelő módszer lehet a deszegregációs folyamatok segítésére?

Nem. A gyermekek személyisége és lelkivilága szociális helyzetük miatt nagyon nagy eltérést mutatnak egy normál családban felnőtt gyermekéhez képest. A mentorok lehetnek a gyermekekkel akármennyit, csinálhatnak ezer programot, de vannak dolgok, amikhez a mentorok sem elegendek.

13. Tapasztalataid alapján elég volt az a havi összeg, amelyet a gyerekekre fordíthattál?

Változó. Normális, más településen történő programhoz az összeg kevés volt, azonban iskolában végezhető tevékenységekhez sok.

14. Mennyire volt nehéz összeegyeztetni a mentorálást az egyetemi kötelezettségekkel?

Az utolsó egyetemi évem során kezdtem bele a mentorálásba, melyet viszonylag hamar meg is bántam. A szakdolgozat készítése, az utolsó vizsgák, munkahely, valamint államvizsga mellett nagyon nehéz volt heti szinten időt szakítani arra, hogy oda-vissza 1.5 órát utazzak, majd további 4 órát töltsék el a gyerekekkel. Ennek ellenére nem szerettem volna cserbenhagyni a gyerekeket, ezért év végéig jártam hozzájuk.

15. Mennyire volt nehéz a gyerekek otthoni és iskolai elfoglaltságaikhoz igazítani a programokat, találkozókat?

Szerencsére a gyermekek nem rendelkeztek sok különórával, így egyszerűen ment.

16. Hogyan tartottad a kapcsolatot a gyerekekkel? (Internet, pedagóguson keresztül, telefon, szülő stb.)

A kapcsolattartás nehezen ment, ugyanis a gyermekek 14 éves korukig nem rendelkeztek saját elektronikai eszközzel. Ebből fakadóan csak naponta, kétnaponta tudtak válaszolni a feltett kérdésekre, mely tovább nehezítette azon programok leszervezését, melyeket nem velük együtt, egy helyen szerveztem. Továbbá a négy gyermekből egynek egyáltalán nem állt rendelkezésére elektronikai eszköz, őt a nevelt testvére telefonján értem el (amennyiben az idősebb lány megnyitotta az üzeneteket), egy másik pedig rendelkezett okoseszközzel, de nem volt hajlandó tartani a kapcsolatot.